

- 22 Kinder- en jeugdpsychiatrie: geloof in de groei *Margreet de Vries-Schot*
23 Ouderenpsychiatrie *Annemarie Noort en Arjan Braam*

Deel 4 Neurowetenschappen

- 24 Neurowetenschap *Guus Labooy*
25 Neurotheologie: het demasqué van religies *Dick Swaab*

Deel 5 Onderzoek

- 26 Religieuze coping in de gezondheidszorg *Jos Pieper en Rien van Uden*
27 Godsbeeld, geloofsbeleving en religieuze orthodoxie: empirisch onderzoek in Nederland *Hanneke Schaap-Jonker, Liesbeth Eurelings-Bontekoe en Patrick Luyten*
28 Fenomenologisch geïnspireerd onderzoek naar religieuze geneeswijzen en de betekenis daarvan voor de ggz *Cor Hoffer*
29 Geloven gezond? *Piet Verhagen, Arjan Braam, Petra Chafekar-Stynenbosch, Jan Spijker en Ron de Graaf*

Deel 6 Behandeling en psychotherapie

- 30 Aanknopingspunten tussen psychotherapie en religie *Agneta Schreurs*
31 Refo is geen diagnose *Harry Stroeken*
32 Cognitieve gedragstherapie en religie *Kees Roest*
33 Groepstherapie en religie *Arthur Hegger*
34 Boeddhisme *Herman Kyosen Kief*

Deel 7 Geestelijke verzorging

- 35 Het 'antwoord' centraal: geestelijke verzorging bij verlieservaringen *Hanneke Muthert*
36 Het leven in beeld brengen *Martin Walton*
37 Het ritueel als de ziel van geestelijke verzorging in de psychiatrie *Sjaak Körver*
38 Gezond geloof en gezond verstand *Emin Baydemir*
39 Een geestelijk perspectief *Jan Hein Mooren*

Deel 8 Opleiding, bij- en nascholing

- 40 Religieuze of zingevinganamnese in het opleidingscurriculum *Piet Verhagen*
41 Kennis, vaardigheden, attitude *Piet Verhagen*

Handboek Psychiatrie, religie en spiritualiteit

P.J. Verhagen
dr. H.J.G.M. van Megen
(redactie)

Redactie:
drs. P.J. Verhagen
dr. H.J.G.M. van Megen
ISBN 978 90 5898 194 3
175 x 245 mm.
€ 49,00

www.tijdstroom.nl

Alleen tijdens het
symposium: €35,-

Personalia

Piet Verhagen is theoloog en als psychiater werkzaam bij GGZ Centraal. Hij is (co-) editor van het boek *Hearing visions and seeing voices* (2007), en van het eerste WPA handboek *Religion and Psychiatry: Beyond Boundaries*, dat in 2010 verscheen. Naast lid van het dagelijks bestuur van de Stichting Psychiatrie en Religie is hij sinds 2009 voorzitter van de WPA Section on Religion, Spirituality and Psychiatry.

Harold van Megen is opleider Psychiatrie en Geriatrie en hoofd van het Angst- en dwangstoornisonderzoek bij GGZ Centraal. Hij is onder meer bestuurslid van de Stichting Psychiatrie en Religie en lid van advies voor het KSGV. Eerder was hij redacteur van het in de Tijdstroom-reeks verschenen *Handboek psychologische psychiatrie*. In 2011 ontving hij de NVvP-prijs voor de meest gewaardeerde psychiatrie-opleiding van Nederland.

Antoine Bodar studeerde geschiedenis, kunstgeschiedenis, literatuurwetenschap, filosofie en theologie in Amsterdam, Leiden, Bazel, Londen, Utrecht en Rome. Hij doceerde van 1978 tot 1998 aan de Leidse universiteit kunstgeschiedenis en filosofie van de kunst. In 1992 tot priester gewijd, studeert en schrijft hij in Rome sinds 1998. Sedert juli 2006 is hij bijzonder hoogleraar aan de Universiteit van Tilburg met als leeropdracht christendom, cultuur en media. Van zijn hand verschenen vele boeken, als laatste *Verkoren en veracht* (2011).

Rutger Jan van der Gaag is als hoogleraar klinische Kinder en Jeugdpsychiatrie verbonden aan het UMCN St. Radboud in Nijmegen. Hij is hoofd behandelingen en opleider bij Karakter Universitair Centrum Kinder- en Jeugdpsychiatrie Nijmegen. Hij is lid van verschillende buitenlandse verenigingen op het gebied van de psychiatrie en verwante gebieden en hij bekleedt diverse gasthooglerschappen in het buitenland. Zijn onderzoek richt zich op de ontwikkelingspsychopathologie (ADHD, autisme, verslaving) en maatschappelijke implicaties van zorg voor psychiatrische patiënten en hun naasten. Recentelijk werd hij opnieuw voor een periode van twee jaar benoemd als voorzitter van de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie.

Antoine de Kom is als forensisch psychiater verbonden aan Inforsa te Amsterdam. Voordien is hij jarenlang werkzaam geweest in het Pieter Baan Centrum te Utrecht. Hij combineert zijn werk als psychiater met zijn schrijverschap. Van zijn hand verschenen bij Querido de poëziebundels *Tropen* (1991, nominatie C. Buddingh'-prijs), *De kilte in Brasilia* (1995), *Zebrahoeven* (2001), *Chocoladetranen* (2004, nominatie Ida Gerhardt Poëzieprijs) en *De lieve geur van zijn of haar* (2008). Begin dit jaar publiceerde hij opnieuw bij Querido *Het misdadige brein. Over het kwaad in onszelf*.

Psychiatrie, religie en spiritualiteit

Uitnodiging symposium,
woensdag 28 maart 2012,
19:00 uur,
Janskerk, Utrecht

Het
debat

Handboek Psychiatrie, religie en spiritualiteit

P.J. Verhagen
dr. H.J.G.M. van Megen
(redactie)

de Tijdstroom

Tijdens symposium:
presentatie
*Handboek psychiatrie,
religie en spiritualiteit*

de Tijdstroom

Ter gelegenheid van het verschijnen van het *Handboek psychiatrie, religie en spiritualiteit* (red. Piet J. Verhagen en Harold J.G.M. van Megen) wordt u van harte uitgenodigd voor het avondsymposium:

PSYCHIATRIE, RELIGIE & SPIRITUALITEIT - Het debat

Over de betekenis van religie en spiritualiteit voor de psychiatrie valt een heleboel uit te leggen en bij te praten. Is dat belangrijk? De World Psychiatric Association (WPA) hanteert vier criteria aan de hand waarvan die vraag beantwoord moet worden. Is de thematiek relevant voor de ontwikkeling van de psychiatrie (wereldwijd)? Is er wetenschappelijke evidentie die het belang onderstreept? Is er een publiek belang wat betreft de psychische gezondheid? Is het schadelijk wanneer de thematiek onbehandeld blijft? Religie en psychiatrie trekken al eeuwen met elkaar op als het over de zorg en behandeling van psychiatrische patiënten gaat. Om de relatie psychiatrie, religie en spiritualiteit onder de aandacht te brengen worden u de twee volgende debatten aangeboden:

Debat 1:

Relatie psychiatrie, religie en spiritualiteit is niet van belang?!
Antoine Bodar in gesprek met Rutger Jan van der Gaag

Debat 2:

Relatie psychiatrie, religie en spiritualiteit. Het kwaad in mensen en in de wereld
Antoine Bodar in gesprek met Antoine de Kom

Wij nodigen u graag uit om er op woensdagavond 28 maart bij te zijn!
Piet Verhagen, Harold van Megen

PRAKTISCHE INFORMATIE

Datum en tijd

Het symposium vindt plaats op woensdagavond 28 maart om 19.00 uur.

Plaats

Janskerk, Janskerkhof 26, Utrecht.

De Janskerk ligt in het centrum van Utrecht, ongeveer 10 minuten lopen van het Centraal Station. Voor beschrijving van de bereikbaarheid te voet, openbaar vervoer en auto zie www.janskerk.nl.

Doelgroep

Het symposium is bestemd voor psychiaters, theologen, arts-assistenten, patiënten, studenten, gelovigen en ongelovigen en allen die geïnteresseerd zijn in de samenhang tussen psychiatrie, religie en spiritualiteit.

Accreditatie

Er wordt accreditatie aangevraagd bij de Nederlandse Vereniging voor Psychiatrie (NVvP).

PROGRAMMA

19.00 uur	Ontvangst
19.30 uur	Opening door Piet Verhagen
Debat 1:	Relatie psychiatrie, religie en spiritualiteit is niet van belang?! Onder leiding van Piet Verhagen en Harold van Megen
19.45-20.15 uur	Antoine Bodar in gesprek met Rutger Jan van der Gaag
20.15-20.45 uur	Zaaldiscussie
20.45-21.10 uur	Pauze
Debat 2:	Relatie psychiatrie, religie en spiritualiteit. Het kwaad in mensen en de wereld. Onder leiding van Piet Verhagen en Harold van Megen
21.10-21.40 uur	Antoine Bodar in gesprek met Antoine de Kom
21.40-22.10 uur	Zaaldiscussie
22.10-22.15 uur	Overhandiging van het eerste exemplaar van <i>Handboek psychiatrie, religie en spiritualiteit</i> aan Rutger Jan van der Gaag, voorzitter van de Nederlands Vereniging voor Psychiatrie
22.15 uur	Afsluiting en borrel

Toegangskarten

€ 35,00 voor psychiaters, inclusief twee consumpties.

€ 15,00 voor arts-assistenten en studenten en overige deelnemers, inclusief twee consumpties.

Inschrijving

U kunt zich aanmelden door een email te sturen naar psychiatrie.en.religie@ggzcentraal.nl onder vermelding van uw naam, instelling en adres en het aantal toegangskarten dat u bestelt. U kunt betalen door geld over te maken op bankrekening nummer ING 4308232 t.n.v. stichting Psychiatrie en Religie Amersfoort o.v.v. Avondsymposium.

Na betaling ontvangt u een bevestiging van deelname per e-mail. Graag deze e-mail of een bankafschrift van de betaling laten zien bij de ingang van de Janskerk.

Meer informatie: www.religionandpsychiatry.com.

Over het Handboek psychiatrie, religie en spiritualiteit

Er zijn heel wat instrumenten voor de diagnostiek en de behandeling van patiënten met (gedeeltelijk) godsdienstige problematiek of patiënten uit uitgesproken religieuze milieus – onder andere vanuit de World Psychiatric Association.

Ze worden in dit nieuwe handboek uitvoerig aan de orde gesteld. Gericht op de klinische praktijk wordt de thematiek in al z'n facetten onderzocht: conceptuele en filosofische vragen naar opleiding en training, religieuze psychopathologie, specifieke input vanuit de neurowetenschappen, ervaringen uit onderzoek en behandeling. Daarmee wordt niet alleen een bijdrage geleverd aan het verbeteren van het dagelijks klinisch werk, maar ook aan reflectie op aard, inhoud en ethiek van de psychiatrie. Op deze manier strekt het belang van dit handboek zich tot ver buiten de psychiatrie uit.

INHOUD

Deel 1 Historische en filosofische aspecten

- 1 Religie in de Nederlandse psychiatrie en geestelijke gezondheidszorg
Harry Oosterhuis
- 2 Psychiatrie en godsdienstpsychologie *Joke van Saane*
- 3 Psychoanalyse en godsdienstpsychologie *Herman Westerink*
- 4 Nederlandse psychiaters en hun godsdienst *Hans Wilschut*
- 5 Filosofie van de psychiatrie *Gerrit Glas*
- 6 Geweten, gewetensangst en religie; een hernieuwde kennismaking
Harold van Megen

Deel 2 Psychiatrie en religieuze tradities

- 7 Religieuze kaart van Nederland *Gert de Jong*
- 8 Psychiatrie en de religieuze ervaring – een existentieel fenomenologische benadering *Ewoud de Jong*
- 9 Jodendom *Dan Cohen, Fedia Jacobs*
- 10 De christelijke traditie(s) *Piet Verhagen*
- 11 Islam *Zohra Acherrat*
- 12 Chinese levensbeschouwelijke tradities: confucianisme en taoïsme
Arnoud Simonis
- 13 Religieuze tradities, volksgeloof en religieuze geneeswijzen in multicultureel Nederland: implicaties voor de ggz-praktijk *Cor Hoffer*

Deel 3 Psychopathologie en religie

- 14 De grenzen tussen normale en abnormale religiositeit *Herman van Praag*
- 15 Psychotische stoornissen *Jan Dirk Blom*
- 16 Depressieve stoornissen *Arjan Braam*
- 17 Bipolaire stoornissen *Arjan Braam*
- 18 Angststoornissen *Harold van Megen*
- 19 Persoonlijkheid en persoonlijkheidsstoornissen *Piet Verhagen*
- 20 Een culturele visie op het verschijnsel hallucineren *Joop de Jong*
- 21 Religieus geweld, fundamentalisme en terreur *Jean-Pierre Wils*